

24 NİSAN 1915: SOYKIRIM MI, GÖÇ MÜ?

Osmanlı İmparatorluğu ile savaşmak için Fransızlar tarafından oluşturulan Ermeni lejyonu

Uzun yıllar boyunca Ermeni propagandası, dünya kamuoyuna 1915 yılında Osmanlı İmparatorluğunun Ermenilere karşı soykırım yaptığını aşilayarak sistematik bir kampanya yürütmektedir. Her yıl 24 Nisan'da bu konu, büyük devletler de dahil olmak üzere farklı ülkelerin parlamentolarının gündemine alınmaktadır. Aslında ise, **herhangi bir devletin, savaş ortamında ve doğrudan savaş bölgesinde etnik grupların olası silahlı eylemleri karşısında kendi nüfusunu korumak için aldığı normal ve doğal önlemler söz konusudur.** 24 Nisan 1915 yılında hükümet Ermeni komiteleri ve partilerini kapattı,

2345 aşırı milliyetçi tutuklandı (10, s. 213; 20, s. 40; 22, s. 146). Görüldüğü gibi, idari nitelikte olan koruyucu önlemlerin alındığı gün soykırım günü olarak ilan edildi. Mısır'daki İngiliz Askeri misyonuna gönderilen telgrafta deniliyordu: "24 Nisan 1915 yılında, aralarında üç Ermeni din görevlisi ve Ermeni "Puzantion" gazetesinin sahibinin de bulunduğu çok sayıda Ermeni yakalanmıştır. Tutuklananlar arasında "Taşnaksütyun" partisinin 500, "Gnçak" partisinin 500, diğerleri de "Ramkavar" örgütünün üyeleri bulunuyor" (8, s. 62).

Ermeni nüfusunun toplu göçüne gelince, sözde toplu göç yasası 27 Mayıs'ta kabul edilmiştir (11, s. 61; 22, s.

Rus subayları Bakü'de Ermeni müfrezelerini eğitiyor

259; 29, s. 131). Söz konusu yasa, **doğrudan Ermenilere değil, devlete karşı ayaklanan ve düşmanla işbirliği içinde olanlara yönelikti.** Yasa metninde Ermenilerle ilgili hiçbir söz bulunmamaktadır(2, s. 124; 22, s. 149; 32, s. 605).

Uluslararası hukuk belgelerine göre, soykırım – ırk, milli ve dini özellikleri ile diğerlerinden ayırt edilebilen bireylerin yok edilmesi ve ilgili grupların ortadan kaldırılmasıdır (28, s. 630-631). Bu dönemde, etnik ve dini gerekçelerle Ermenilerin Türkler tarafından toplu katliamı yapılmış mıdır?

Osmanlı Devletinin tarihi boyunca etnik ve dini azınlıklara karşı hoşgörülü tutumuyla sadece çağdaşlarından değil, aynı zamanda bugünkü birçok devletlerden farklı olduğunu belirtmek gerekiyor. Ermeniler ise, İmparatorluğun gayrimüslim nüfusu içinde özel bir yer tutarak özgürce dini inançlarını yerine getiriyor, (7, s. 156-158) ticaret yapıyor ve askere alınmıyordu. Ermeniler Türklerle barış ve uyum içinde yaşamış ve bu nedenle de onlara "Millet-i Sadıka" (yani sadık halk) statüsü verilmiştir. **XX yüzyılın başlarında Osmanlı İmparatorluğunda Ermeni kökenli 22 Bakan, 33 milletvekili, 29 Paşa, 7 Büyükelçi, 11 Başkonsolos,**

11 üniversite hocasının olduğunu kaydetmek önemlidir (1; 2, s. 121; 13, s. 137-152; 22, s. 9). Böylece, her türlü spekülasyona rağmen Osmanlı İmparatorluğunda Ermeniler ekonomik ve kültürel gelişimin oldukça yüksek seviyesine ulaşmış, nüfusun en zengin kesimiydi (21, s. 56). Türk yazar Azmi Suslu'nun yazdığı gibi, Ermenilerin hak ve ayrıcalıkları periyodik olarak genişlemekteydi. Hiçbir ülkede Ermeniler ve diğer azınlıklar Osmanlı İmparatorluğunda olduğu gibi bu tür hak ve ayrıcalıklara sahip olamamış, devletin siyasi, ekonomik ve sosyal hayatında bu tür mevkilerde bulunmamıştır (29, s. 12-13).

Rus İmparatorluğunun Van ve Erzurum Başkonsolosu Mayevski'nin gözlemleri ve vardığı sonuçlar bu konu açısından çok değerlidir. Rus ordusu Genelkurmay Başkanlığına gönderdiği raporunda şunları yazıyordu: *"Türkiye'de Ermenilerin zulüm altında bulunduğu dair şikayetler, her zaman özgürlük, güvenlik ve refahtan yüksek derecede yararlanan şehirde yaşayan Ermenilere hiçbir şekilde ait edilemez. Onların sosyal durumu her bakımdan tatmin edicidir, Ermeni köylülerinin durumu ise biraz farklıdır. Daha önce de söylediğim gibi, ana faaliyetleri tarımcılığa odaklanmıştır. Tarım alanlarını sulama ve ekin işleri iyi*

bir gelir getirmekte ve oldukça rahat bir geçim sağlamaktadır. Türkiye'deki Ermeni köylülerinin her zaman yeterli şekilde gıda kaynakları ile temin edilmiştir ve onların maddi durumu Rusya'nın merkez kısmındaki köylülerin durumundan çok daha iyiydi..”(23, s. 7-8).

Geçen yüzyılın arşiv belgelerinin incelenmesi sırasında ortaya çıkan tarihi gerçekler ciddi şekilde takip edildiğinde, bu sonuca varmak mümkündür: **aslında Ermenilere değil, Türklere soykırım yapılmıştır.** Türk askeri arşiv belgelerine göre, Türk sivillerin toplu katliamı, parlamentonun bazı üyelerince açıkça desteklenen Ermeni kilisesi ve “Taşnaksütyun” ve Gnçak” (3, s. 1; 4, s. 33; 5, s. 83; 6, s. 159) gibi ayrılıkçı partiler tarafından doğrudan yapılmaktaydı (4, s. 41). Ermeni tarihçi Dikran Kevorkyan, **Osmanlı İmparatorluğundaki Ermeni komitelerin, devletin ve Müslüman nüfusun Ermenilere olan iyi davranışını açık şekilde kötüye kullanıyor, iki halk arasına nifak tohumu ekiyor, savaş döneminde düşman ile işbirliği yapmaktan utanmayarak devletin temellerini zayıflattığını** yazıyordu. Aynı zamanda, kendi amaçları için din adamları, öğretmenler ve gazetecileri kullanıyorlardı (14, s. 245).

Belirli etnik grupların savaş sırasında çatışma bölgelerine yakın alanlardan göç ettirilmesi örneklerine tarihin çok tanıklık ettiğini hatırlatmak yerinde olacaktır. Örneğin, 1939-1940 yıllarında Fransa hükümeti, Alman sınırına yakın bölgelerde yaşayan Alsaslıları ülkenin güney-batısına göç ettirmiştir. Hemen hemen aynı dönemde, Japonya'nın Pearl Harbor'a hava saldırısından sonra, ABD hükümetin Pasifik kıyısında yaşayan Japon asıllı vatandaşları Mississippi havzasına göç ettirdi (9, s. 42), SSCB ise, 2.Dünya Savaşı başladıktan sonra Volga boyu bölgesindeki Alman nüfusunu Kazakistan ve Sibiryaya sürdü.

Ermeni propagandası kendi amaçları için yarım milyonluk rakamı aktif şekilde kullanmaktadır – güya sözde “soykırım” sırasında bu kadar Ermeni öldürülmüştür. Ancak, tarihi kaynaklara göre, bu, o dönemdeki tüm Osmanlı İmparatorluğu'nun Ermeni nüfusundan çok çok fazla bir rakamdır. Osmanlı ve Batılı kaynaklara atıf-

ta bulunan Amerikalı tarihçi Stanford Shaw'ya göre, **1914 yılında Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde 1229.007 Ermeni yaşamıştır** (25, s. 330). **Belgelere göre, bunlardan 700 bin kişi göç kapsamındaydı** (26, s. 300; 27, s. 34; 30, s. 25). Tabii ki, yüz binlerce insanın, üstelik savaş ortamında göç etmesi gibi geniş çaplı ve zorlu operasyon sırasında çeşitli hastalıklardan can kaybı olasılığını dikkate almak gerekiyor. Ancak bu durumda maksatlı olarak insanların toplu katliamı – soykırım hakkında konuşmak ne derecede doğrudur? Öte yandan, bu soykırım versiyonunun kabul edilmesi halinde, **Birinci Dünya Savaşı sonunda Osmanlı İmparatorluğu'nda bir milyondan fazla Ermeni'nin yaşadığı gerçeği nasıl açıklanabilir?** Amerikalı tarihçiler Justin ve Carolyn Mc Carthy, savaş bölgelerinde Ermeni silahlı ayaklanmalarının bir tehdit haline gelmesi nedeniyle Osmanlı hükümetinin Ermenileri stratejik açıdan önemli olan bölgelerden göç ettirilmesi kararı aldığını belirtiyordu (18, s. 52).

Böylece, soruna objektif olarak bakıldığında, ortada bir soykırımın olmadığı, her iki tarafta çok sayıda ölümlere yol açan karşılıklı düşmanlık olduğu açıkça görülmektedir. Görünen o ki, **ordunun arkasında ayaklanma ve kanlı eylemler, düşmanla işbirliği yapan Ermeni komitelerinin açık bir şekilde yıkım faaliyetleri olmasaydı, Ermeni nüfusunun toplu göç konusu da gündeme gelmeyecekti.** Ermeni propagandası ise, uluslararası arenada meşhur “soykırımın” tanınması ve Türkiye'nin tazminat ödemesi, şansları olması durumunda da bu ülkenin sayesinde toprak elde etmek amacıyla kasıtlı olarak tarihi olayları çarpıtıyor. “Taşnaksütyun” partisi lideri Hrant Markaryan'ın Armenian forum dergisine verdiği röportaj da bu sonucu tamamen doğrulamaktadır. Röportajda deniyor: *“Batı Ermenistan'ın kurtuluşu konusuyla kurtuluş ve ilhak arasında büyük bir fark vardır. Eğer Ermenistan Türkiye'ye karşı toprak iddiasında bulunursa, o zaman bu, yayılmacılık olarak gösterilebilir. Kendi vatanımızda soykırıma maruz kaldığımız ve bu topraklardan zorla çıkarıldığımız dikkate alınırsa, o zaman bu toprakların sadece bizim ele geçirmek istediğimiz araziler değil,*

mülkiyetimiz olduğu anlaşılacaktır. Batı Ermenistan'ı kurtarmak için verilen mücadele devletlerarası bölgesel ihtilaf değil, ana Vatanın kurtuluşu için mücadeledir. Soykırımın tanınması yönündeki çabalar öylesine ortaya çıkmamıştır. Bu, Batı Ermenistan'ın kurtuluş mücadelesindeki bir sayfadır..."(17, s. 23).

Ermeni propagandasının, mevcut olmayan "Ermeni soykırımı" ile İkinci Dünya Savaşı sırasında yaşanan gerçek Yahudi soykırımı – Holokost arasında aktif şekilde bir paralellik yürüttüğünü de belirtmek gerekir. 1915 olaylarını tanımlamak için hatta "ön Holokost" terimi de ortaya atılmıştır. Ayrıca, Alman Nazilerin soykırım "deneyimini" güya Türklerden benimsediği tezi de öne sürülmektedir. İnanırcı olmak için, Osmanlı İmparatorluğunun üst düzey yetkililerinin Ermenileri vahşice öldürülmelerini gösteren bazı belgeler (12, s. 62) veya Hitler'e ait olduğu iddia edilen "bu gün Ermeni soykırımını hatırlayan varmı?" sözleri ortaya atılmaktadır (16, s. 115). **Ancak söz konusu belgeler sahtedir ve Hitler bunu asla söylememiştir. İsrail ve Yahudi lobisinin Holokost ve 1915 olayları arasındaki tüm paralellikleri kararlı bir şekilde reddetmesi dikkat çekicidir.** Herhangi bir akliselim analiz bu tür paralelliğin başarısız olduğunu göstermektedir. Farklılıklar bir retrospektif bağlamda da ortaya çıkıyor: Holokost bir derecede Avrupalılar arasında yaygın olan Yahudilere karşı asırlık düşmanlığa – antisemitizme dayanırken, **tarih, Türkler ve Ermeniler arasındaki düşmanlığa, daha ziyade nefete tanıklık etmemiştir.** Ayrıca, Holokost öncesinde Yahudilerin herhangi bir silahlı eylemleri olmamıştır – karşımızda devletin tamamen tek taraflı olarak düşündüğü ve planlı olarak bir etnik grubun fiziksel imha eylemi vardır. Ermeni komiteleri ve isyancı grupların aksine, Yahudiler yurtdışından herhangi bir yardım almıyordu.

Sözde soykırımla ilgili tartışmalar tarihi değil, tamamen siyasi karakterlidir ki, bu da onların şiddetini belirlemektedir. **Bu konu uzun süredir dış politikanın bir aracı haline gelmiştir.** Örneğin, Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne kabul edilmesi için "soykırımın" tanınması ve bunun için özür dilenmesini ön koşul olarak ileri

Rus ordusunun Ermeni müfrezelerinin Anadolu'dan Kafkasya'ya geçişi (resim 1917 yılı İngiliz gazetesinde)

sürmüştü. Eski Cumhurbaşkanı Nicolas Sarkozy'nin "İtiraflarım" kitabında bu açıkça söylenmektedir: "Türkiye'nin Avrupa Birliği üyeliği doğrultusundaki politikası ve bu yöndeki aktif çabalarından şahsen öğreniyorum. Bu fikrin arkasında yatan stratejik hesaplamaları görüyorum ve anlıyorum... Eğer Türkiye AB'ye katılma konusunda ciddiye, Ermeni soykırımını tanımak zorundadır..."(24, s. 192). 1915 yılında Ermenilerin ölümünden Türklerin sorumlu tutulması görüşünün yaygın olduğu ABD'de de bu konuya benzer yaklaşım mevcuttur, ancak burada, Türkiye'deki stratejik çıkarlar göz önünde bulundurularak "soykırım" kelimesi kullanılmıyor. **Bir dizi devletler "soykırım" konusunu Türkiye üzerinde bir baskı aracı olarak kullanmaktadır** –bu konunun her yıl düzenli olarak neredeyse tüm dünyanın gündemine oturması da tesadüf değil.

1915 olaylarını tarafsız olarak inceleyen birçok bilim adamlarının şantajı maruz kaldığını, bazılarının ise tamamen ortadan kaldırdığını belirtmek gerekiyor. Örnek olarak -Stanford Shaw, Bernard Lewis, Justin Mc Carthy, SamuelWeems gibi önde gelen bilim adamlarına yönelik tehditleri göstermek mümkündür. "Ermenistan – Hıristiyan terör devletinin sırları" monografisinin yazarı, Amerikalı tarihçi SamuelWeems bu kitabın yayınlanmasının hemen ardından şüpheli bir şekilde öldürüldü. Ölümünden önce açık şekilde ölüm tehditleri içeren mektuplar alıyordu. Onlardan bazıları şunlardır:

"...İntikamımı hiçbir zaman unutmayacağım, bu yüzden buna hazır ol! Dünyada benim gibisi yok. Şimdilik sen

gül!"

"Sen vahşi bir ölümü hak ediyorsun. Bazı Ermeniler günün birinde seni öldürecek ve sen Ermeni öfkesini hissedeceksin!"

"...Kitabının da senin gibi aptal olduğunu belirtmek isterim, çünkü dünyada Hıristiyanlığı ilk kabul eden Ermenilere karşı böyle bir kitabı yazmak, tüm dünyaya yayılmış bizlere hakaret etmek anlamına gelmektedir, ve seni yakaladığım yerde seninle hesaplaşacağım..."(31, s. 22-23).

J. McCarthy de bir Ermeni gazeteci tarafından düzenlenen zulüm kampanyasının hedefi haline gelerek tehdit mektupları alıyordu, ona telefonla şantaj yaparak Louisville Üniversitesinden ayrılmasını istiyorlardı (19, s. 126). California Üniversitesinin Profesörü Stanford Shaw'nun evine bomba atıldı, kimliği belirsiz kişiler üniversitedeki ofisini dağıttı, böylece bilim adamı görevinden vazgeçerek saklanmak zorunda kaldı. Bu tehdit ve şantaj kampanyasının nedeni, onun "**Osmanlı İmparatorluğu Tarihi ve Çağdaş Türkiye**" monografisi idi. Bu monografide, militan Ermeni milliyetçili-

ğin iç yüzü gözler önüne serilmiştir. Dünyaca ünlü tarihçi Bernard Lewis Fransa'da hakim karşısına çıkmış ve "soykırım" ile ilgili hayali tezi kabul etmediği için büyük bir para cezası ödemek zorunda kalmıştır (15, s. 58; 19, s. 126; 22, s. 249). Bu gerçeklerin doğrultusunda, birçok yabancı tarihçiler-bilim adamları ve şarkiyatçıların bu konuya değinmemeyi tercih etmeleri o kadar garip değil. Bu bir kez daha, tarihsel gerçeklere çarpık olarak yaklaşımın yayılmasını sağlar ve gerçeğin zaferini önler. ✿

Kaynakça

1. Anahit Astoyan, Osmanlı idari sisteminde ermeniler, mühtedi ermeni görevlileri. <http://akunq.net/tr/?p=14355>
2. Aktar A.Yücel. Ermeni mezalimi ve soykırım iddialarına ilişkin kavram karmaşası / Osmanlı'dan günümüze ermeni sorunu, (editör: Hasan Celal Güzel). Ankara: Yeni Türkiye yayınları, 2000, s. 121-128

İngiliz subayı Ermeni erini eğitiyor. Bakü civarı, 1918 yılının yazı

3. ATASE Başkanlığı. ATBD: mart 1983, sayı. 83, belge no: 1901
4. ATASE Başkanlığı. ATBD: mart 1983, sayı. 83, belge no: 1903
5. ATASE Başkanlığı. ATBD: mart 1983, sayı. 83, belge no: 1906
6. ATASE Başkanlığı. ATBD: mart 1983, sayı. 83, belge no: 1923
7. Ercan Yavuz. Osmanlı Devleti'nde müslüman olmayan topluluklar (millet sistemi) / Osmanlı'dan günümüze ermeni sorunu. (editör: Hasan Celal Güzel). Ankara: Yeni Türkiye yayınları, 2000, s. 145-161.
8. Ermeniler: Sürgün ve göç (yayına hazırlayanlar: Hikmet Özdemir vd.), Ankara: 2003
9. Файгл Эрих. Армянская мифомания. Москва: 2007
10. Gürün Kamuran. Ermeni dosyası. Ankara: Türk Tarih Kurumu, 1985
11. İlter Erdal. Ermeni kilisesi ve terör. Ankara: Ankara Üniversitesi Osmanlı Tarihi Araştırma ve Uygulama Merkezi yayınları, 1996
12. Kaya İbrahim. Ermenilerin yahudi soykırımıyla benzerlik kurma stratejisi // 2023 Dergisi, 2002, sayı:12, s. 62-65
13. Kırmızı Abdülhamit. Son dönem Osmanlı bürokrasisinde akraba ermeniler // Ermeni Araştırmaları dergisi, 2003, cilt: 2, sayı: 8, s. 137-152
14. Kevorkyan Dikran. Ermeni meselesinde tehcire amil olan sebepler / Tarih boyunca türklerin ermeni toplumu ile ilişkileri, Erzurum, 8-12 Ekim 1984
15. Lewy Guenter. Ermeni sorununu yeniden araştırmak // Ermeni Araştırmaları dergisi, 2005, sayı: 18, s. 45-59
16. Lowry Heath W. The U. S. Congress and Adolf Hitler on the Armenians // Institute of Turkish Studies, Washington, D.C.: Pre-Print from: Political Communication and Persuasion, 1985, Volume: 3, Number: 2, p. 111-139
17. Lütem Ömer E. Olaylar ve yorumlar // Ermeni Araştırmaları Dergisi, 2003, sayı: 10, s. 7-25
18. McCarty Justin, McCarty Carolyn. Turks and Armenians, a manual on the Armenian Question, Washington, 1989
19. McCarty Justin. Bırakın tarihçiler karar versin // Ermeni Araştırmaları dergisi, 2001, sayı: 2, s. 113-130
20. Metel Ali Balkan. Ermeni mezalimi ve gerçekler. İstanbul: Yeni Batı Trakya Dergisi yayınları, 4. baskı, seri №6
21. Musayev İsmayıl. Erməni genosidi yoxsa türk-müsəlman soyqırımı. Bakı: Bakı Universiteti nəşriyyatı, 2001
22. Özkan Zafer. Tarihsel akış içerisinde terörden politikaya ermeni meselesi. İstanbul: Er Ofset San. ve Tic. AŞ, 2001
23. Записки генерального консула России в Эрзеруме и Ване генерала Маевского. Типография Штаба Кавказского военного округа. Тифлис, 1912.
24. Sarkozy Nicolas. İtirafırım. İstanbul: Karakutu yayınları, 2008
25. Shaw Stanford. The Ottoman census system and population (1831-1914), International Journal of Middle East Studies, 1978, vol. 9, №.3, pp. 325-338
26. Sonyel Salahi R., The Ottoman Armenians, victims of great power diplomacy, London, 1987
27. Sonyel, Salahi R., Falsification and disinformation, negative factors in turco-Armenian relations, Ankara, 2000
28. Sönmezoğlu Faruk. Uluslararası ilişkiler sözlüğü. İstanbul: DER yayınları, 2000
29. Süslü Azmi. Ermeniler ve 1915 tehcir olayı. Van: Yüzüncü Yıl Üniversitesi Rektörlüğü, 1990
30. The Armenians Issue in nine questions and answers, Ankara, 1982
31. Uimz Samuel A. Ermənistan – terrorçu “xristian” ölkənin gizlinləri. Bakı: OKA Ofset Azərbaycan-Türkiyə Nəşriyyat-Poliqrafiya şirkəti, 2004
32. Uras Esat. Tarihte ermeniler ve ermeni meselesi. İstanbul: Belge yayınları, 1987